

EVLİLİK KRİTERLERİ VE EVLİLİĞİN ÇEŞİTLİ TOPLUMLARDA ERTELENME SEBEPLERİ



Gamze Çam YILMAZ



Aile Akademisi Derneği Yayınları-Bursa

Aile Akademisi Derneği
Bilimsel Araştırmalar Komisyonu

EVLİLİK KRİTERLERİ VE
EVLİLİĞİN ÇEŞİTLİ TOPLUMLARDA ERTELENME SEBEPLERİ

Gamze Çam Yılmaz

Dizgi-Mizanpaj: Aile Akademisi
Kapak Tasarım: Aile Akademisi

Yayın Yılı: 2015-Haziran

Aile Akademisi Derneği
Alacamescid Mh. Çancılar Cd.
Erdoğan Çakar İş hanı: 62/35 Osmangazi/Bursa

0224 225 47 41

0551 215 19 02

www.aileakademisi.org

Evlilik, yapılış şekli, zamanı, nedenleri vd. değişkenler açısından farklılıklar gösterse de evrensel bir niteliğe sahiptir. Evlilik, tüm toplumlarda iki insanın zaman kaydı koymaksızın beraber yaşama eylemini nitelemektedir. Evlilik ncesi ve evliliğin gerçekleştiği zaman dilimi, uzun bir süreçtir ve sosyolojik araştırmalara konu olabilecek zengin detaylar içermektedir. Evliliğin ncesi, evliliğe hazır olma durumu, evlilik yaşı, evlilik hazırlıkları vd. geleri barındırmaktadır. Evliliğin gerçekleştiği zaman diliminde ise, evliliğe adaptasyon, eşler arası iletişim, uyum, ekonomik yeterlilikler ya da problemler gibi konu başlıkları evliliğin seyrinde belirleyici rol oynamaktadırlar.

Evliliğin gerçekleşebilmesi için tarafların buna hazır olmaları gerekmektedir. Evliliğe hazır olmak, psikolojik, ekonomik, fiziksel açılardan ele alınabilir. Sözgelimi, evlilik için belli bir fiziksel olgunluğa erişmiş olmak gerekmektedir ki bunu "evlilik yaşı" olarak adlandırıyoruz. Bunun yanı sıra, kişilerin ekstra bir finansal yük altına gireceklerinden zamanın ve toplumun şartlarına göre belirli bir ekonomik yeterliliğe de ulaşmiş olması beklenmektedir. Ülkemizde olduğu kadar yurtdışında da evlilik öncesi ile ilgili nicel ve nitel araştırmalar yapılmıştır. Mesela, İran'da "*İsfahan'daki Genç Yetişkinler Arasında Evliliğe Hazır Olma Kriterleri*" adında Zohrer Ghalili ve arkadaşlarının yayınladığı bir çalışma mevcuttur.¹ Araştırmacılar, Batıda yapılmış ve nispeten eski tarihlere dayanan çalışmalar mevcut bulunduğundan, kendi kültürlerini yansıtacak ve daha güncel veriler sunabilecek açık uçlu sorulardan ibaret nitel bir çalışma hazırlamışlardır. Araştırma sonucunda, evlilik öncesinde kişilerde bulunması gereken kriterler; *fiziksel* (yaş), *zihinsel*, *ekonomik*, *ahlaki*,

¹Zohreh Ghalili, Ozra Etemadi, S.Ahmad Ahmadi, Maryam Fatehizadeh, Mohammad Reza Abedi, *Marriage readiness criteria among young adults of Isfahan: A qualitative study*, Interdisciplinary Journal Of Contemporary Research In Business, August 2012 Vol 4, No 4

duygusal, sosyal olarak hazır olma, kişilerarası iletişim ve evlilik hayatı becerilerine sahip olma başlıkları altında tespit edilmiştir.

Fiziksel olgunluğun ya da diğer deyişle hazır olmanın belirlendiği evlilik yaşı gerek bahsi geçen araştırmada gerekse yurtdışında ve ülkemizde yapılan araştırmalarla üzerinde bir hayli çalışılmıştır. Bahsi geçen araştırmada katılımcılar evlilik için ulaşılması gereken yaş dilimini 20'li yaşlar olarak ifade ederlerken, o toplumda kişilerin 20'lerin sonu ve 30'ların başında evleniyor olması, evlilikte yaş değil de diğer değişkenlerin daha baskın ve belirleyici olduğunu düşündürmektedir. İran, evlilik yaşının ertelendiği tek örnek konumunda değildir. Marcus Rebic, "*Değişmekte Olan Japon Ailesi*"² adındaki araştırmasında, hükümetin evliliği özendirici politikalarına rağmen, özellikle kadınların evlilik yaşını aşağıya çekememelerinin olası nedenleri üzerinde çalışmıştır. Araştırma sonucunda, kadınların önceki yıllara oranla daha eğitilmiş olmaları, hem eğitim süresinin uzayıp evlilik süresinin gecikmesi açısından hem de zihniyet dönüşümüyle farklılaşan bakış açısı nedeniyle, Japonya'da evlilik yaşının yükselmesinde belirleyici bulunmuştur. Nitekim eğitilmiş kadınların, Japonya'da yapılan evliliklerde cinsiyete bağlı rollerin çok belirgin ve kat'i olmasının getirebileceği sıkıntılar yüzünden evliliği erteledikleri tespit edilmiştir. Diğer bir husus da şüphesiz çocuk bakımının kariyer hedeflerini olumsuz etkileyeceği yolundaki endişedir. Aslında, hükümetlerin evlilik yaşıyla ilgili endişeleri tam da bu noktada anlamlıdır; doğurganlığın azalacak olması, bununla beraber üretken genç nüfusa oranla yaşlı nüfusun artacak olması.

Evliliğin birçok kültürde, doğurganlık yaşını geçirecek kadar erteleniyor olması hiç şüphesiz yalnızca kadınların sorumluluğunda değildir. Ekonomik kaygıların belirleyiciliği de, yapılan birçok araştırmada, gün yüzüne çıkmıştır. Sözelimi, bekârlar ve evlilerle yapılan bir

² Rebic Marcus, Takeneka Ayumi, *The Changing Japanese Family*, Routledge Contemporary Japan Series

araştırmada³, başarılı bir evliliğin anahtarını, katılımcıların büyük çoğunluğu; “sevgi, sadakat ve ömür boyu bağlılık” olarak tanımlamışlardır. Genelde kadınlar ve evli olanlar, bahsi geçen üç maddeyi sıralarken, evlilikte “yeterli para”nın önemini ise yalnızca siyah ırka mensup olan katılımcılarla, evli olmayanlar dile getirmişlerdir. Bekârların paranın önemine vurgu yapıyor olması ve bu bekârların çoğunluğunun da erkek olması, erkeklerin evlilik yaşının hemen hemen tüm toplumlarda yükselmesinin sebepleri konusunda fikir verebilecek niteliktedir. Nitekim Singerman’ın , “*Evliliğin Ekonomik Zorunlulukları*”⁴ adlı araştırması, Ortadoğu’da, Mısır örneğinden yola çıkarak gençlerde evlilik yaşının yükselmesi ve ekonomik kaygılar arasındaki ilişkiye ışık tutacak şekilde kapsamlı ve detaylı olarak hazırlanmıştır. Araştırmacı, özellikle erkeklerde tebarüz eden sosyolojik bir bulgunun altını çizmiştir; “bekleme halinde olma” (waithood). Sosyolojik bir bulgu olduğu kadar psikolojik niteliği de olan “bekleme halinde olma”, evliliğin maddi yükümlülükleri yüzünden ertelenmesiyle kişilerin 20’lerin sonlarında ve 30’larının başlarında hala ergen olarak kalması, yetişkinliğe erişememeleri, maddi anlamda ailelerine bağımlı olmalarından dolayı tercihlerinin olamaması, kimlik inşa edememeleri gibi sonuçlar doğuran bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmacı bunu Ortadoğu’da, Mısır örneğinden yola çıkarak tespit etmesine rağmen, diğer toplumlar ölçeğinde de üzerinde çalışabilecek verimli bir alan olabileceği düşünülmektedir.

Şüphesiz ki, evliliğin seyrini ve öncesini belirleyecek olan etkenler yalnızca, yaş, ekonomik durum ya da çevresel koşullar değildir. Kişilerin, inanç ve fikir birliği ya da ayrılığı da hem evlilik öncesi kriterlerin oluşmasına, hem de evliliğin sürecine rengini verecek olan

³ Mindy E. Scott, Ph.D., Erin Schelar, B.A., Jennifer Manlove, Ph.D., and Carol Cui, B.S., *Young Adult Attitudes About Relationships and Marriage: Times May Have Changed, But Expectations Remain High*, Trends Research Brief, July 2009

⁴ Singerman Diana, *The Economic Imperatives of Marriage: Emerging Practices and Identities among Youth in the Middle East*, Wolfensohn Center for Development, Number 6, September 2007

temel unsurlardır. Dindarlık ile evlilikte doyum ve istikrar arasında bir bağıntı olduğu varsayımı genellikle doğrulanmaktadır. 1938 ila 1980 yılları arasında yapılan 17 çalışmadan 13ü dindarlık ve evlilik doyumu arasında pozitif bir korelasyon olduğunu saptamışlardır. İlginçtir ki, aktiviteye dönüşmeyen dindarlığın, yani ibadetin mevcut olmadığı durumdaki dindarlıkla evliliğin doyumu ve istikrarı arasında ise pozitif bir ilişki saptanamamıştır. Bu tespitler, Loren Marks'ın⁵ 38 evli çiftle 20 açık uçlu soru sorarak gerçekleştirdiği araştırmada ön bilgi olarak yer almaktadır. Evli çiftler, kendilerini dindar olarak tanımlayan, farklı etnik kökenlere sahip Müslüman, Mormon Hıristiyanları ve Yahudilerden oluşmaktadır. Bu çeşitlilik araştırmanın etkisini büyük ölçüde arttırmış ve ortaya evrensel diyebileceğimiz bir tablo çıkarmıştır. Katılımcıların cevaplarıyla dindarlık üç ana başlık altında toplanmıştır; *inanç topluluğu*, *dini vecibeler* ve *metafizik inançlar*. Bu üç ana başlığın penceresinden baktığımızda, araştırma bize çiftlerin aktif dindarlıklarının, evlilikte problem çözümünü kolaylaştırdığını, evlilik hayatlarını daha anlamlı kılıp dinamizm kattığını söylüyor. Ancak bazen de özellikle aynı inançları paylaştıkları toplulukla yapılan sosyal aktivitelerin kişilere ekstra bir yük yüklediği ve bunun sonucunda aileleriyle daha az zaman geçirebildikleri, ama yine de evlilikte istikrarı ve doyumu etkilemediği anlaşılıyor.

Din ya da geniş anlamda inanç ve fikir evlilik kriterlerinin belirlenmesinde de büyük bir rol oynuyor. ABD'de çiftlerin çoğunun evlilik öncesi beraber yaşaması ve bu beraberliklerin çoğunun evliliğe dönüşmüyor oluşu, bir zihniyetin yansıması olarak okunabilir. Nitekim aynı ABD'de Mormonlar ve Amişler (Amish) gibi İncil'e sıkı sıkıya bağlı olarak yaşayan, aile kurumunu kutsayan ve inançlarında "zina" diye bir günahın mevcut olduğu topluluklar da mevcut. Bununla beraber, aynı toplumda bekâr anneler ve homoseksüel çiftlerin de oluşu evlilik

⁵ Marks Loren, *How Does Religion Influence Marriage? Christian, Jewish, Mormon, and Muslim Perspectives*, Marriage & Family Review, Vol. 38(1) 2005

tercihlerinde, inancın ya da zihniyetin ne kadar etkin olduğunu kanıtlar niteliktedir.

İslam'da en önce müracaat edilecek rehberler Kur'an ve Muhammed (sav)'dir. Yüce Allah, Kitap'ında *“İman edinceye kadar putperest kadınları nikâhlamayın. İman eden bir cariye puta tapan bir kadından hoşunuza gitse de daha iyidir. İman edinceye kadar onları puta tapan erkeklerle de nikâh ettirmeyin. İman eden bir köle, -hoşunuza gitse de puta tapan erkekten daha iyidir. Onlar sizi cehenneme çağırırlar. Allah ise cennete ve mağfirete çağırır ve öğüt alsınlar diye insanlara ayetlerini açıkça bildirir.”*⁶ demektedir. Bu ayette, eşler arasındaki inanç birliğinin tek kriter olarak sunulduğu, soy ya da güzelliğin tek başına doğru bir evlilik için yeterli kıstaslar olmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Yine İslam Peygamberi, *“Kadın dört şeyi için nikâh edilir; malı, soyu, güzelliği ve dini. Sen dindâr olanını seç ki elin bereket bulsun.”*⁷ demektedir. Bu hadisle de, Peygamber Efendimiz (sav), sosyolojik ve dahi psikolojik bir gerçeğe atıfta bulunduktan sonra, ideal olanı işaret etmiştir. İnsanlar, -yalnızca bunu kadınlar olarak düşünmeyip erkekleri de dâhil edebiliriz- eş adayının ekonomik yeterliliğini, maddi durumunu önemserler, bu evliliğin geçim sıkıntısı olmadan, rahat bir şekilde geçmesi için hesaba katılan bir durumdur. Soy ya da günümüz tabiriyle iyi bir aileden geliyor olması da, toplumun nazarında arzu edilen bir kıstastır. Güzellik ise kişinin nefsinin tatmini ve yine toplum tarafından onaylanmanın bir koşulu olarak düşünülebilir. İdeal olan ise, ayette geçtiği gibi kişinin hoşuna gitmese dahi dindâr olan eştir ki, bu bereketin garantisi, cennetin ve mağfiretin bir vesilesi durumundadır. “Bereket” ile maddi manevi anlamda genişlik, bolluk, ferahlık, sıkıntının ve akametinin zıttı olan tüm hayrın ve güzelliğin sembolize edildiğini düşünebiliriz. Bunu evlilik bağlamında okuduğumuzda da tıpkı Loren Marks'ın bahsi geçen

⁶ Bakara Suresi / 221, İbn-i Kesir

⁷ Buharî, Nikâh, 15; Ebu Davud, Nikah, 2; Nesaî, Nikah, 13; İbn Mace, Nikah, 6; Darimi, Nikah, 4; Malik, Nikah, 21; A.b. Hanbel, III, 428.

araştırmasında olduğu gibi, eşler arasındaki inanç birliğinin, evlilikten alınan doyumunu arttırdığını, evliliğe dinamizm kattığını ve problem karşısında inançtan neşet eden etkin çözüm yolları nedeniyle evlilikte istikrarı mümkün kıldığını, yani evliliği *bereketlendirdiğini* söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

Zohreh Ghalili, Ozra Etemadi, S.Ahmad Ahmadi, Maryam Fatehizadeh, Mohammad Reza Abedi, *Marriage readiness criteria among young adults of Isfahan: A qualitative study*, Interdisciplinary Journal Of Contemporary Research In Business, August 2012 Vol 4, No 4

Rebick Marcus, Takeneka Ayumi, *The Changing Japanese Family*, Routledge Contemporary Japan Series

Mindy E. Scott, Ph.D., Erin Schelar, B.A., Jennifer Manlove, Ph.D., and Carol Cui, B.S., *Young Adult Attitudes About Relationships and Marriage: Times May Have Changed, But Expectations Remain High*, Trends Research Belief, July 2009

Singerman Diana, *The Economic Imperatives of Marriage: Emerging Practices and Identities among Youth in the Middle East*, Wolfensohn Center for Development, Number 6, September 2007

Marks Loren, *How Does Religion Influence Marriage? Christian, Jewish, Mormon, and Muslim Perspectives*, Marriage & Family Review, Vol. 38(1) 2005